

Katedra filosofie

Posudek oponenta magisterské práce

Jméno studenta: Bc. Veronika Orendáčová

Název práce: Dualismus v dialogu *Faidón*

Jméno vedoucího práce: Mgr. Ondřej Sikora, Ph.D.

Jméno oponenta: Mgr. Filip Grygar, Ph.D.

I. Formální kritéria	ano	zčásti	ne
1. Cíl práce je zformulován a odpovídá zadání a názvu práce.	X		
2. Metody využití autorem jsou adekvátní vzhledem k cíli práce a tématu.	X	X	
3. Struktura práce je logická a odpovídá zvolenému tématu.	X	X	
4. Závěr shrnuje dosažené poznatky a formuluje přínos k řešení problému.	X		
5. Autor nic podstatného neopomenul (zadání, obsah, úvod, pojednání, závěr, resumé v češtině a cizím jazyce)	X		

Slovní ohodnocení

Autorčina diplomová práce „Dualismus v dialogu *Faidón*“ se zabývá epistemologickým, antropologickým, lidským, ontologickým a etickým dualismem. Práce má rozsah přes 100 stran a je tak příliš dlouhá, především její část (tvořící přibližně polovinu textu), jež není ničím jiným než zreferováním obsahu dialogu *Faidón*. Tento postup by nebyl problematický, pokud by bylo toto převyprávění obohaceno a založeno na výrazně větším množství použité literatury, jejím kritickým zhodnocení, práci s argumenty jednotlivých autorů či komparativním přístupem. Tomu tak však není.

Filosofický přesah nacházím na stránkách, kde se autorka dokázala odpoutat od zreferování dialogu *Faidón* k hutnější reflexi v krátkých shrnutích na konci jednotlivých podkapitol (na s. 33, 45, 57 a 72) a následně ve své shrnující a fundované interpretaci ve III. kapitole (s. 85–104). V této poslední kapitole se autorka již odklání od pouhého referování a zaujme filosofický přístup. Takovéto zpracování – rozšířené o náležitý počet stran pro sepsání diplomové práce – by

stačilo k představení a skutečnému vypracování zvoleného tématu. Je však škoda, že autorka v této kapitole nevyužívá už žádnou literaturu.

Z četby práce mám často pocit, jako by vše, co dělal Platonův Sókratés, bylo pouze něco na *výsost posvátného*, a ve srovnání s ním jako by ostatní lidé či jeho kolegové propadající *slastem a strastem* snad ani „do deseti neuměli počítat“.

Autorka se v poznámce č. 23 ptá, čím je způsoben Sókratův klid před nastávající smrtí, zda *religiózní podobou logu* nebo *filosofickou podobou logu*? Na tuto otázku pochopitelně můžeme vést filosofické disputace, ale někdy se stačí podívat kolem sebe (nebo si přečíst sociologickou či psychologickou knihu), abychom si uvědomili, že mnoho a mnoho lidí ve věku Sókrata odchází ze světa „se sókratovským klidem“ a nepotřebují k tomu filosofické přístupy nebo argumenty a nejsou ani věřící atd.

Autorka se v poznámce č. 24 ptá, zda není Sókratés necitlivý vůči bledující Xanthipě a své rodině, když ji nechává odvést domů a poukazuje na to, že Sókratés „*staví rozumové úvahy, rozumový způsob života nad život, který je ovládán slastmi a strastmi.*“ I zde bychom mohli zaujmout kritický postoj nejen vůči Sókratovi, Platónovi nebo tehdejšími zvykům, vztahu k ženám atd. Obrátíme-li se například ke známému modelu duše u Freuda, víme, že pokud by se člověk řídil jen podle superega (dle principu dokonalosti), stal by se z něj asociál. Platónovo sdělení směřuje podle mne ještě dále, než je uvedené tvrzení.

Autorka došla v jednom ze svých závěrů k tvrzení, že „*starost o logos je dobrem, které má pozitivní dopad na duši. Je něčím, co ze samotné duše vychází, a proto ji může dopomoci k překonání strachu o sebe sama. Sókratovi přátelé se tolik jako Sókratés o logos nestarají, nemají v něj takovou důvěru. Výrazem nepochopení Sókratovy řeči je jejich propuknutí v pláč v momentu, kdy Sókratés pije jed. Jejich pláč nesměruje k Sókratovi, ale k sobě samým, k jejich vlastnímu lidskému životnímu dualismu. Sókratés je nato naposledy okřikuje, oni se před sebou zastydí.*“ Třebaže se takto podobně vyjadřují i jiní komentátoři Platóna, zdá se mi toto tvrzení stále jednostranné. Například Burger [1984] píše, že Sókratés měl po vypití jedu příležitost provést na své smrti experiment, jímž by se mohla otestovat moc logu nad *pathé*, avšak testem nikdo z jeho druhů pochopitelně neprošel, neboť se snažili neplakat jen kvůli Sókratově napomenutí [1984, s. 214]. Lze však vyjít nejen z tohoto „experimentování“ (experiment slouží vědcům k tomu, aby v něm zašli až k extrémním uspořádáním, jež jim zpřístupňují něco, co není možné získat v normálních podmínkách), ale i z toho, co na závěr dialogu vypráví Faidón: „*Mně samému proudem tekly slzy, takže zahaliv si obličej plakal jsem nad sebou – nad ním jistě ne, nýbrž nad svým vlastním osudem, jakého přítele to jsem zbaven.*“ Tuto poslední část věty autorka nezmiňuje. Pokud mi zemře blízká osoba, je přeci naprosto přirozené (a Sókrata se také týká „*směs slasti a strasti*“ jako „*jeden z rozměrů každého lidského života*“ – Špínka [2009], s. 20), že pláče a budeme plakat i v situaci, kdy dokážeme vyslyšet nebo nahlédnout například Sókratova slova. Pasáž o vypití jedu může poukazovat ještě na další rozměr a diskurz, v němž Sókratovo „*co to děláte, bláhoví!*“ směřuje po provedení *neúspěšného* experimentu ještě k následujícímu zajímavému argumentu (vymykajícímu se už umělosti experimentování): „*/.../ vždyť jsem slýchal, že se má umírat v tichu.*“ Platón zřejmě

věděl, že i jeho testování s mocí logu narazí na své meze, za nimiž se nachází člověk, který ztrácí přítele. (Ve vědeckých experimentech dochází vědci k podmínkám, které nelze pomocí experimentu vytvořit nebo simulovat, tam se nachází opravdová příroda, již nelze pomocí žádného experimentování zachytit a pochopit.)

Autorka je nejen u tohoto příkladu, zdá se mi, příliš svázána s doslovností obsahu textu a jeho sdělením. Vychází sice v mnohém ze Špinky, ale ten podle mne velmi dobře rozlišuje mezi tím, co nám má Platónova svébytně dialogická forma umožnit nahlédnout, a doslovností tak, že píše například o paradigmatické situaci, poněvadž se na ní dá nejlépe něco ukázat (jako na modelové situaci), a již zprostředkovává kupříkladu *Xanthipu jako paradigma člověka přemoženého žalem* atd. (s. 21). Víme, že v Platónových dialozích tkví i notná dávka přehánění, ironie, „experimentování“, smutku a humoru (dialogy jsou určeny přeci i jeho přátelům). Platón je génius, jenž zůstává stále člověkem, jehož motivace nemusí být vždy přísně filosofické (takové dialogy by se nedaly ani číst).

II. Obsahová kritéria

	ano	zčásti	ne
1. Práce prokazuje porozumění autora problematice.	X		
2. Opírá se o relevantní prameny a literaturu .		X	
3. Adekvátním způsobem s nimi pracuje.		X	
4. Zpracování vykazuje rysy vlastního přínosu.		X	

Slovní ohodnocení

Autorka vychází při specifikaci pojmu dualismus z akademického a filosofického slovníku, aby následně rozebrala svůj přístup k možným aspektům dualismu v dialogu Faidón. Odkazuje ještě na učebnici A. Graesera [2000] a dále na přehledovou publikaci D. Rosse [2008] či knihu Ch. Kahna [1996], s níž posléze *de facto* nepracuje. Jako odrazový můstek pro rozборы zvoleného tématu bych tuto literaturu považoval za oprávněnou tehdy, pokud by autorka také vyhledala a pracovala se stěžejní literaturou přímo k tématu (nebo by vycházela alespoň z fundovaných filosofických internetových encyklopedií k dualismu u Platóna či k dialogu Faidón).

Z diplomové práce se nedozvídáme, zda existují – kromě knihy Š. Špinky *Duše a zlo v dialogu Faidón* – úzce vymezené články k dualismu u Platóna, konkrétně k dialogu Faidón, nebo stěžejní články a knihy k dialogu Faidón (anebo literatura – kromě Špinky či Wielanda [1991] – zaměřená na jednotlivé kapitoly, například k *Sókratově druhé plavbě*). Autorka proto pracuje vedle samotného dialogu Faidón především se Špinkovou publikací (přes třicet odkazů). Čtenář pak může mít pocit, že za více jak 2 tisíce let o uvedeném tématu (či jednotlivých kapitolách) téměř nikdo nepsal. Kromě Špinky používá dalších několik autorů písícih o Platónovi, ale v nesrovnatelně menší míře.

Zdá se mi, že použitá literatura autorce sloužila výhradně k tomu, aby jednak místy doplnila své zreferování dialogu Faidón a posléze podpořila téma své práce. Samozřejmě by nevedlo vycházet například jen ze dvou knih k dialogu Faidón nebo ze dvou propracovaných interpretací a na nich vykázat filosofickou práci s textem, jednotlivými argumenty atd.

Kdyby autorka nashromáždila více literatury, zjistila by, že pokud někteří komentátoři nepíší přímo o dualismu, používají jiné pojmy jako různé aspekty protikladů, diferencí, pólů či vztahů, paralel, participací, komplementarit, cirkularit, afinit atd. Autorka by potom na základě prostudovaného množství různých přístupů či variací možných „dualit“ mohla nejen lépe rozpracovat své téma, ale rovněž mnohem více pracovat s četnými a odlišnými argumenty jednotlivých autorů, ukázat na nich rozdílné nebo podobné přístupy ke koncepci dualismu u Platóna a to posléze aplikovat ve své interpretaci dualismu v dialogu Faidón. Toto by podle mého názoru mělo být nárokem diplomové práce.

Autorka si mohla alespoň prolistovat například následující literaturu: R. S. Bluck, *Plato's Phaedo*, Oxford, Oxford University Press 1955; R. Hackforth, *Plato's Phaedo*, Cambridge, Cambridge University Press 1955; Rona Burger, *The Phaedo – A Platonic Labyrinth*, New Haven – London, Yale University Press 1984; David Bostock, *Plato's Phaedo*, Oxford, Oxford University Press 1986; Paul Stern, *Socratic Rationalism and Political Philosophy – An Interpretation of Plato's Phaedo*, State University of New York Press 1993; dále například David A. White [2007]; a dva sborníky z roku 2006 k Platónovi: *The Cambridge Companion to a Blackwell Companion to* atd.; česky například Karel Thein [2008] ukazuje dualismus ve vztahu ke kauzalitě; Patočka [1991] zase poukazuje na Platonův dualismus v protikladu ke křesťansko-karteziánskému dualismu atd. (Autorka využívá jeden článek ze sborníku textů k dialogu Faidón [2001])

Na druhou stranu je chvályhodné, že autorka pracuje jak s vybranými anglickými publikacemi, tak s francouzským článkem, dále v práci uvádí řeckou terminologii nebo vychází i z anglického překladu dialogu Faidón.

III. Jazyková kritéria

	ano	zčásti	ne
1. Práce je bez gramatických a stylistických chyb .	X	X	
2. Práce je psána kultivovaným odborným jazykem .	X		
3. Student zvládl a rozumí terminologii oboru a tématu, jímž se zabývá.	X		
4. Student pracuje správně s odkazy a citacemi , odlišuje parafráze a vlastní myšlenky.	X		

Slovní ohodnocení

Práce je napsána velmi kultivovaným, bohatým a odborným jazykem. Na textu je vidět, že jej autorka mnohokrát procházela a upravovala.

Navržená známka:

Navzdory výše uvedeným kritickým poznámkám spatřuji v autorčině uchopení dialogu Faidón velmi přehledně zpracovaný text, který je prokládán autorčinými jemnými reflexemi, jež jsou završeny filosoficky spekulativní závěrečnou kapitolou.

Proto hodnotím diplomovou práci jako velmi dobrou.

Datum

16. 5. 2015

Podpis oponenta práce

Mgr. Filip Grygar, Ph.D.